

Історія державності

Анотація

У навчальному посібнику відповідно до навчальної програми з історії державності розглядаються питання виникнення, розвитку і функціонування держави від найдавніших часів до початку XXI ст., досліджується структура і повноваження вищих органів державної влади різних країн, аналізуються ключові державотворчі процеси. Питання у посібнику розташовані в хронологічному порядку відповідно до модульного підходу та викладені лаконічно і несуперечливо. Завдяки висвітленню в посібнику лише найсуттєвіших державно-правових явищ і процесів він може слугувати своєрідним довідником з історії державності.

Для студентів та аспірантів юридичних закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться даною проблематикою.

Д. А. ШИГАЛЬ

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОСТІ

**Навчальний посібник
для підготовки до іспитів**

Харків
«Право»
2026

УДК 340.15(079)
Ш55

Автор:
доцент кафедри теорії та історії права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
кандидат юридичних наук *Д. А. Шигаль*

Шигаль Д. А.

Ш55 Історія державності : навч. посіб. для підгот. до іспиту /
Д. А. Шигаль. – Харків : Право, 2026. – 200 с.

ISBN 978-617-8848-58-3

У навчальному посібнику відповідно до навчальної програми з історії державності розглядаються питання виникнення, розвитку і функціонування держави від найдавніших часів до початку ХХІ ст., досліджується структура і повноваження вищих органів державної влади різних країн, аналізуються ключові державотворчі процеси. Питання у посібнику розташовані в хронологічному порядку відповідно до модульного підходу та викладені лаконічно і несуттєво. Завдяки висвітленню в посібнику лише найсуттєвіших державно-правових явищ і процесів він може слугувати своєрідним довідником з історії державності.

Для студентів та аспірантів юридичних закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться даною проблематикою.

УДК 340.15(079)

ISBN 978-617-8848-58-3

© Шигаль Д. А., 2026

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2026

ЗМІСТ

1. Предмет і методи історії державності.....	8
2. Періодизація історії державності.....	9
3. Основні риси державного ладу в країнах Стародавнього Сходу (Єгипет, Вавилон, Індія, Китай).....	10
4. Палацова система управління в країнах Стародавнього Сходу (Єгипет, Вавилон, Індія, Китай).....	11
5. Особливості державності Античного світу	12
6. Утворення Афінської держави	14
7. Державний лад Афін у V–IV ст. до н. е. Система афінської демократії	16
8. Особливості державного ладу Стародавньої Спарти	17
9. Утворення держави в Римі. Реформи Сервія Туллія.....	19
10. Державний лад Риму в період республіки.....	20
11. Перехід Риму від республіки до імперії. Періоди принципату і домінанту	22
12. Поділ Римської імперії на Західну та Східну. Її державно-правовий розвиток	24
13. Держава франків від Хлодвіга до Карла Великого	26
14. Феодальні держави Західної Європи. Основні етапи їх розвитку (ранньофеодальна, станово-представницька та абсолютна монархія).....	28
15. Особливості державного розвитку феодальної Англії. Норманське завоювання 1066 р. та його наслідки	29
16. Реформи Генріха II. Розвиток державності Англії у XII ст.	31
17. Особливості державного розвитку феодальної Німеччини	32
18. Особливості державного розвитку феодальної Франції	34
19. Сутність сюзеренітету-васалітету в країнах Європи. Феодальна земельна власність (алод, бенефіцій, феоде).....	36
20. Буржуазна революція в Англії. Особливості, етапи та державно- правові наслідки буржуазної революції в Англії	38
21. Державно-правові наслідки реставрації Стюартів та «Славної революції» 1688 р.....	40

22. Війна за незалежність у Північній Америці та утворення США. Декларація незалежності США 1776 р.	42
23. Статті конфедерації 1781 р. Причини переходу до федеративного устрою США	44
24. Білл про права – перші 10 поправок до Конституції США 1787 р.	46
25. Державний лад за Конституцією США 1787 р.	48
26. Державно-правові наслідки буржуазної революції у Франції 1789–1794 рр.	50
27. Перша імперія у Франції. Бонапартизм	52
28. Розвиток латиноамериканських держав у XIX ст.	54
29. Буржуазні революції в Європі у середині XIX ст.: причини та державно-правові наслідки.....	56
30. Державний лад Франції за Конституцією 1848 р.	58
31. Зміни у державному механізмі Франції в період Другої імперії.....	60
32. Революція 1871 р. у Франції та її державно-правові наслідки	61
33. Спроби об'єднання німецьких земель у XIX ст.	64
34. Державний лад Німецької імперії за Конституцією 1871 р. Панівна роль Пруссії в імперії.....	67
35. Державний механізм конституційної монархії в Англії у XVIII–XIX ст.....	69
36. Організація управління Британською колоніальною імперією у XVIII–XIX ст.....	72
37. Причини та передумови громадянської війни 1861–1865 рр. у США. Міссурійський компроміс	74
38. Законодавчі акти А. Лінкольна у період громадянської війни в США.....	76
39. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин	78
40. Політичні партії США у XX ст. Особливості виборів до Конгресу та виборів Президента США.....	81
41. Посилення президентської влади в США у XX ст.....	82
42. Зміни в державному ладі Великої Британії у XX ст. Еволюція її партійної системи	84
43. Зростання ролі виконавчої влади у Великій Британії в XX ст.....	86
44. Листопадова революція 1918 р. у Німеччині та її наслідки.....	88

45. Система органів влади і управління у період Веймарської республіки (1919–1933 рр.).....	90
46. Встановлення фашистської диктатури в Італії. Зміни в державному ладі	92
47. Особливості фашистського режиму в Італії.....	95
48. Встановлення націонал-соціалістичної диктатури у Німеччині. Зміни в державному ладі	97
49. Механізм нацистської диктатури у Німеччині. Міжнародне засудження ідеології фашизму.....	100
50. Державний лад Франції у період Четвертої республіки.....	103
51. Державний лад Франції у період П'ятої республіки	105
52. Розпад Британської колоніальної імперії. Британська співдружність націй	107
53. Зміни у структурі Французької колоніальної імперії після прийняття Конституції Франції 1946 р.	110
54. Національно-визвольний рух в Індії після Першої світової війни. Конституції 1919 р. і 1935 р.	111
55. Утворення Федеративної республіки Німеччина.....	113
56. Державний лад ФРН за Конституцією 1949 р. Утворення єдиної Німецької держави у 1990 р.....	114
57. Європейський Союз, його правова природа та історія формування.....	117
58. Держава скіфів: державний лад, джерела і основні риси права.....	119
59. Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї: суспільний і державний лад, джерела й основні риси права	122
60. Боспорське царство: державний лад, джерела і основні риси права.....	125
61. Формування державності у східних слов'ян. Утворення Русі-України	127
62. Загальна характеристика державного ладу (система сюзеренітету-васалітету, двірсько-вотчинна система, посадництво, кормління) Русі-України у IX – XII ст.	130
63. Великий київський князь та місцеві князі в механізмі державної влади Русі-України у IX – XII ст. Феодальні з'їзди.....	132
64. Віче, верв – органи самоорганізації населення Русі-України у IX – XII ст.....	134

65. Особливості державно-правового розвитку Русі-України на початковому етапі феодальної роздробленості (XII–XIII ст.)	135
66. Галицько-Волинська держава та її значення в історії української державності.....	137
67. Органи публічної влади на українських землях у складі Польського Королівства, Великого князівства Литовського і Руського, Речі Посполитої (XIV–XVII ст.)	139
68. Виникнення українського козацтва. Запорізьке козацтво. Реєстрове козацтво	142
69. Війна українського народу за визволення з-під влади Речі Посполитої 1648–1654 рр. Її причини, завдання, рушійні сили	144
70. Формування української національної держави у 1648–1654 рр.	146
71. Державний устрій Гетьманщини у період наступу на її автономію (XVIII ст.)	148
72. Органи публічної влади на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (друга половина XIX ст.)	151
73. Лютнева революція 1917 р. та боротьба за національно-державне відродження України. Утворення Української Центральної Ради.....	153
74. Організація державної влади в Україні у період діяльності Української Центральної Ради	155
75. Утворення гетьманської держави П. П. Скоропадського. Державний лад гетьманату П. П. Скоропадського.....	157
76. Утворення Директорії. Організація державної влади за часів Директорії	159
77. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Організація державної влади в ЗУНР.....	162
78. I Всеукраїнський з'їзд Рад. Утворення Української Радянської Республіки.....	166
79. Нова економічна політика та її законодавче регулювання	168
80. Україна і утворення Союзу РСР	170
81. Формування адміністративно-командної системи управління в Україні у 30-ті роки XX ст. Голодомор 1932–1933 рр. в Україні	172
82. Державний лад України за Конституцією УРСР 1937 р.	176
83. Політико-адміністративний устрій західноукраїнських земель у 1921–1939 рр.	178

84. Перебудова державного механізму України під час Другої світової війни.....	180
85. Спроби ОУН відновити українську державність у 1941 р.....	181
86. Державний лад України у період десталінізації (1953–1964 рр.).....	183
87. Державний лад України за Конституцією УРСР 1978 р.	186
88. Зміни у державному ладі України у період перебудови (1985–1991 рр.)	188
89. Розбудова Української незалежної держави (1991–1996 рр.)	190
90. Основні тенденції розвитку державності України після прийняття Конституції України 1996 р.	194
Список літератури	197

Навчальне видання

Шигаль Денис Анатолійович

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОСТІ

**Навчальний посібник
для підготовки до іспитів**

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 15.05.2026. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 11,6. Обл.-вид. арк. 9. Тираж 100 пр. Зам. № 679

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20

Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua

E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт Плюс»,
вул. Весніна, 12, м. Харків, 61023, Україна
Тел. (097) 445-07-79

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8388 від 16.07.2025

Книги, які можуть вас зацікавити

[Закон України "Про судову експертизу". Науково-практичний коментар](#)

[Перейти на сайт](#) →